

PIŠE: SONJA BISERKO

Srbija: strah od kandidature

Poseta Angele Merkel Srbiji bila je otrežnjujuća za srpsku elitu kad je reč o kandidaturi za članstvo u Evropskoj uniji koju aktuelna vlast očekuje ove jeseni. Glavna poruka Merkelove Beogradu je da ne može da računa na napredak u integracijama bez unapređenja odnosa sa Prištinom. Osim što je istakla da EULEX treba da stavi pod kontrolu celu teritoriju Kosova, posebno je ukazala na neodrživost paralelnih srpskih institucija na severu. To znači da Srbija treba da prihvati Ahtisarijev plan, što je već nagovešteno u izjavama američkih i EU predstavnika tokom leta. Ahtisarijev plan, koji je Srbija odbila pre tri godina, predviđa neku vrstu autonomije za sever Kosova i, kako stvari stoje, prihvatanje tog plana biće uslov da Beograd dobije datum za početak pregovora sa EU.

Sukob na severu Kosova povodom pokušaja Kosovara da zauzmu granične prelaze prema Raškoj i Novom Pazaru promenio je optiku EU i međunarodne zajednice uopšte. Pokazalo se da je status quo neodrživ i da sprečava završavanje procesa na Balkanu, tj. konsolidaciju novih država, pre svega Kosova i Bosne, ali i same Srbije. Međunarodna zajednica (SAD i EU) je jednoglasno poručila da nema vraćanja na staro stanje i da nema podele Kosova.

U čemu je Srbija pogrešila?

Beograd je po inerciji očekivao da će odugovlačenjem ishodovati neku vrstu podele. U nedostatku realne ponude politička elita je tokom leta počela sa upotrebom Kosova kao što je to radila i u prethodnoj izbornoj kampanji, zaboravljajući pri tome da je Vojislav Koštunica izgubio izbore suprotstavljajući Kosovo proevropskoj orijentaciji Tadićeve koalicije.

Osim toga, Beograd je krizu u EU shvatio kao neku vrstu prednosti. Kriza euro-zone bila je povod za dramatične prognoze o budućnosti EU, što je pojačalo javno ispoljavanje antievropejstva. To pokazuje da je predizborna kampanja već u toku i da je, misli se, populizam koji dovodi u pitanje okrenutost Evropi, garancija za mobilisanje glasača. Kao spasonosna formula pominje se čak i to da Srbija treba da "ostane ostrvo unutar EU".

Nedostatak vizije i nesposobnost delovanja srpske elite uzrok je za sve češće vajkanje na račun EU koja nas, navodno tretira "kao najlošije đake u školi za EU, stalno nam drži lekcije a ponaša se nefer: propituje nas iz gradiva koje nije predviđeno školskim programom i nema ga u udžbenicima. EU je nepravedna jer primenjuje dvostruke aršine i diskriminiše Srbiju".

Sve što EU traži jeste poštovanje nekih pravila koja su obavezna za sve: uvažavanje evropskih vrednosti, principa i standarda Kopenhaških kriterijuma. Srpska elita se ponaša kao da joj uvek sleduje popust samo zato što je strateški važna. Na tome je gradila svoj odnos prema EU tokom cele poslednje decenije.

To ne znači da Evropa nije u krizi, pre svega kada je reč o kredibilitetu njenih političkih i finansijskih elita. I neke evropske zemlje su prešle crvenu liniju koje dovode u pitanje evropske vrednosti. To otvara prostor radikalnim strujama na desnici čije ideologije takođe počivaju na antievropejstvu i na svojevrsnom autizmu i isključivosti. Na to se pozivaju svi lokalni akteri u zemljama tranzicije, pa i na Balkanu. Islamofobija je jedan od zajedničkih parametara na čemu se, posebno u Srbiji temelje očekivanja u odnosu na Kosovo i Bosnu. Podsećanja radi, dovoljno je analizirati događaje u Norveškoj i Brejvikov memorandum koji se, između ostalog, poziva i na srpske ratne lidere Karadžića i Mladića. Jednostavnost poruka evropske desnice je glavna pretnja evropskim idejama koje nisu dovoljno promovisane ni od samih evropskih lidera. I oni se priklanjaju jeftinom populizmu u svojim predizbornim kampanjama. Sve to svedoči o nedostatku državnika koji bi bili dovoljno hrabri da evropske narode izvuku iz uskih interesnih promišljanja i otvore im perspektivu na dugi rok. To podrazumeva jasne poruke, jer bez toga teško će se izbeći egoizam i ksenofobija na kojima desnica sve više dobija podršku.

Međutim, važno je imati u vidu da su, bez obzira na ogromne probleme unutar EU, njena dostignuća neuporedivo veća i da je to jedinstvena integracija u svetu. Da je to projekat koji je omogućio mirovni proces u Evropi nakon Drugog svetskog rata, a istovremeno i projekat koji je obezbedio ekonomski uspon Evrope i doveo je do pozicije najvećeg trgovinskog bloka.

Ukoliko Srbija ne shvati ozbiljno poruke koje je ovog leta dobila o nepromenljivosti granica na Balkanu, jer bi to dovelo do njegove destabilizacije, biće suočena sa novim *fait accomplis* situacijama koje će same po sebi dovesti do promene realnosti na terenu. Odsustvo pravnog okvira na severu Kosova legitimiše kriminalne i kompromitovane strukture koje imaju malo zajedničkog sa interesima i srpskog naroda i srpske države.

U procenivanju uloge i značaja EU, kada je reč o Srbiji, važno je imati u vidu širi kontekst, kao i objektivnu procenu o tome kuda EU ide. To zbog toga što se i očekivana kandidatura Srbije treba posmatrati kao deo procesa u kome će se Srbija prilagođavati pravilima kompleksnog procesa evropskih integracija. Zato je važno da se u predizbornoj kampanji koja predstoji posveti više pažnje činjenici da će i sama Srbija u dogledno vreme

učestvovati u toj integraciji. Srbija je propustila da se odgovorno ponaša prema jugoslovenskim integracijama. Nakon 20 izgubljenih godina i poraza takve nacionalne politike, bilo bi važno da sadašnja politička elita shvati da i Srbija najzad treba da preuzme odgovornost za učestvovanje u međunarodnim poslovima.

Mada sa velikim zakašnjenjem, EU i, posebno Nemačka se ipak, u završnici jugoslovenske krize vraća na svoje izvorne vrednosti. Upravo preko svog delovanja na Balkanu shvatila je da te vrednosti nisu zadate već da se za njih stalno iznova treba boriti.